Oplegnotitie: Burgerberaad in de Gemeente Westerveld
Onderwerp: Bespreking burgerberaad in de gemeenteraad
Datum: 25 oktober 2024

Inleiding
Een aantal adviseurs heeft in opdracht van de werkgroep Inwonersparticipatie een position paper opgesteld over het instrument Burgerberaad, waarin de ervaringen van andere gemeenten zijn samengevat en de mogelijkheden voor Westerveld zijn verkend. De adviseurs adviseren om de vierde generatie van participatiebeleid (burgerberaad) op te nemen als instrument in de participatieverordening. De raad wordt gevraagd om een uitspraak te doen op een aantal fundamentele en een aantal randvoorwaardelijke vragen.
In het presidium van 14 oktober 2024 is besloten om voorafgaand aan de behandeling van het burgerberaad in de politieke avond een aantal meer fundamentele en randvoorwaardelijke vragen te stellen. Bedoeling is dat fracties hun antwoorden hierop vooraf schriftelijk aanleveren (uiterlijk 7 november 12 uur). De behandeling van het onderwerp komt hierdoor beter tot zijn recht omdat fracties dan op dezelfde onderwerpen standpunten geven en discussiepunten zo in beeld komen. Bovendien kan de schriftelijke input worden betrokken bij een eventueel initiatief vanuit de raad na het debat.

Fundamentele vragen voor de gemeenteraad:

1. **Is een burgerberaad een passend instrument voor Westerveld?** Vindt u dat een burgerberaad een passend en wenselijk instrument voor Westerveld kan zijn? Wat kunnen we leren van andere plattelandsgemeenten die al ervaring hebben met burgerberaden?
   Antwoord Progressief Westerveld:
   Zoals de externe adviseurs aangeven is er de laatste decennia een fundamentele ontwikkeling geweest rondom “participatie”. De Burgerberaden horen thuis in de laatste fase van die ontwikkeling. Samen met Binnenlandse Zaken en de VNG experimenteren gemeenten met verschillende vormen van burgerberaden. Het is dus een ontwikkeling, die door gaat. Progressief Westerveld vindt dat een burgerberaad zeer zeker een wenselijk instrument kan zijn voor Westerveld. Een instrument, dat selectief zou kunnen worden ingezet en waarbij de vorm passend gemaakt kan worden voor een gemeente van de omvang en het karakter van Westerveld. Ook andere kleinere gemeenten hebben voldoende ervaring of zijn die aan het opbouwen.
   Het gaat er ons om dat we op dit moment deze vierde generatie participatiebeleid ten principale omarmen en de bereidheid om daarmee te werken vastleggen, zonder dat we alle vragen daaromheen nu alle precies beantwoorden.
2. **Welk type onderwerpen zouden geschikt zijn voor een burgerberaad?** Zijn er maatschappelijke thema’s in Westerveld die gebaat zijn bij een burgerberaad, zoals duurzaamheid, de leefbaarheid van de dorpen, of maatschappelijke voorzieningen? Welk type onderwerpen zouden expliciet niet geschikt zijn voor een burgerberaad?

In de position paper worden randvoorwaarden die Utrecht hanteert bij de keuze van onderwerpen, zijn die ook herkenbaar voor Westerveld? Moet een burgerberaad alleen worden toegepast voor gemeente-brede thema's, of kan het ook op een andere schaal (bijvoorbeeld op het niveau van een dorp).

Antwoord Progressief Westerveld:

Die thema's zijn er in Westerveld net zo goed als in alle andere gemeentes in ons land. Het zijn die thema's, die inhoudelijk uitdagend zijn, en waarover de gemeenteraad graag een breed gedragen oordeel vanuit de samenleving als geheel zou willen opvragen. Het kunnen thema's zijn met een bredere of smallere vraagstelling en het kunnen – wat ons betreft – thema's zijn die gemeentebreed spelen of in een beperkter deel van de gemeente. Van beide groepen thema's zijn mooie voorbeelden te vinden. De randvoorwaardelijke vragen van de gemeente Utrecht zijn een uitstekend startpunt: Is er een maatschappelijke en is er een politieke relevantie om het thema aan de orde te stellen? Komen we er stappen verder mee (wat is het beoogde resultaat)? Is het een passend instrument bij het thema, mede gegeven de investering en inspanning.

3. **Hoe wordt omgegaan met mogelijke politieke gevoeligheden?** Bij het kiezen van onderwerpen en het vaststellen van mandaten is het belangrijk om rekening te houden met politieke gevoeligheden. Hoe voorkomen we dat het burgerberaad verzeild raakt in polarisatie of het behandelen van onderwerpen met uitgesproken voor- en tegenstanders?

   Antwoord Progressief Westerveld:

   Hierover is in den lande al veel ervaring opgedaan. De Gemeente Borssele heeft bijvoorbeeld een burgerberaad georganiseerd over de daar geplande kerncentrales. Daarbij was niet de vraag aan de orde of kernenergie wenselijk is of niet, want a. is dat een gemeente-overstijgende vraag en b. kent dat vraagstuk inderdaad geharde voor- en tegenstanders. Het burgerberaad waarvoor zij gekozen hebben behandelde de vraag welke voorwaarden de gemeente Borssele zou moeten stellen in het geval het Rijk aldaar nieuwe kerncentrales zou willen plaatsen. Met die vraagstelling werd het een uiterst relevant en goed burgerberaad. Er kunnen ook in Westerveld zeker onderwerpen zijn, die zich op een bepaald moment (nog) niet lenen voor een burgerberaad vanwege het gepolariseerde karakter; dan is simpelweg voor dat onderwerp de tijd nog niet rijp.

4. **Wat is het gewenste mandaat voor een burgerberaad?** Moet het burgerberaad adviserende bevoegdheden hebben of directe invloed kunnen uitoefenen op beleid? De vraag is hoe bindend de uitkomsten van het beraad voor de gemeenteraad en het college zullen zijn.

   Antwoord Progressief Westerveld"

   Op zichzelf genomen kan en moet je dit uiteindelijk beslissen per voorgesteld burgerberaad en per thema. Maar de basishouding moet volgens onze fractie zijn dat vrijblijvendheid funest is. Als je als raad je niet wilt committeren aan de uitkomst, dan moet je er op dat thema of op dat moment niet aan beginnen.

5. **Maatwerk of vaste regels en voorwaarden?** In een verordening kan het instrument Burgerberaad mogelijk worden gemaakt binnen een vastomlijnd kader. Er zijn meerdere varianten van een burgerberaad mogelijk. Is het wenselijk om één variant te kiezen voor Westerveld, of kan dit per onderwerp bepaald worden?

   Antwoord Progressief Westerveld:

   We moeten vanzelfsprekend blijven binnen de grote kaders die aan het fenomeen burgerberaad zijn gesteld. Iets een burgerberaad noemen, dat daar volledig buiten valt, is totaal zinloos. Maar binnen die kaders is het wel degelijk mogelijk om varianten te kiezen. Dat blijkt ook uit de vele voorbeelden in de praktijk zoals die nu aan het

groeien is. Die keuzes kunnen we vanzelfsprekend het beste maken als een onderwerp zich aandient.

Vragen voor het bepalen van de randvoorwaarden:

1. **Wat zijn de financiële en organisatorische kaders?** Het organiseren van een burgerberaad vergt financiële middelen en ambtelijke capaciteit. Bij de beslissing om een burgerberaad in te zetten moet de raad bepalen Moet de raad per burgerberaad bepalen of er voldoende capaciteit beschikbaar is om het burgerberaad te ondersteunen en wat de maximale kosten mogen zijn?
   Antwoord Progressief Westerveld:
   Zeer zeker is er financiële en organisatorische capaciteit nodig. Daarom moet het burgerberaad niet te makkelijk worden ingezet. Een besluit tot het inzetten van dit specifieke instrument vergt een afweging, waarbij – naast de inhoudelijke overwegingen (zie de vorige reeks vragen) – ook de vraag naar die financiële en ambtelijk-organisatorische capaciteit per keer wordt meegewogen. Dus ja, die afweging moet per keer worden gemaakt en de kosten moeten worden afgebakend.
2. **Hoe wordt gewaarborgd dat de samenstelling van het burgerberaad voldoende representatief is?** Moeten er vooraf randvoorwaarden worden gesteld aan de samenstelling en wijze van selectie? Het is belangrijk om een representatieve afspiegeling van de bevolking samen te stellen door middel van gewogen loting. Welke kenmerken, zoals leeftijd, geslacht en achtergrond, moeten worden meegenomen in de selectiecriteria? Wordt dit per onderwerp beoordeeld of moet er een vaste regel zijn?
   Antwoord Progressief Westerveld:
   De representativiteit (het zijn van een echte dwarsdoorsnede van de bevolking) is één van de essentiële kenmerken van een burgerberaad. Het voorkomt dat een door de samenstelling van de deelnemersgroep bepaalde leeftijdsgroepen, inkomensgroepen, of opleidingsniveaus etc. over- of ondervertegenwoordigd zijn. Het grote probleem zoals dat bestaat bij andere vormen van participatie (aanwezigheid op inspraakavonden, reacties op enquêtes, etc.), namelijk de ondervertegenwoordiging van vrouwen, jongeren, lagere inkomensgroepen en praktisch opgeleiden. Met de samenstelling van burgerberaden is heel veel ervaring opgedaan in den lande. Die ervaring is zo inzetbaar in Westerveld. Sommige criteria voor de gewogen elementen in de selectie zijn altijd geldend, andere kunnen inderdaad per thema specifiek worden ingevuld.
3. **Welke ondersteuning krijgen de deelnemers?** Worden deelnemers vergoed voor hun tijd en inzet? En welke voorzieningen worden geboden, zoals kinderopvang, reiskostenvergoeding of ondersteuning voor mensen met een beperking, om deelname voor iedereen mogelijk te maken?
   Antwoord Progressief Westerveld:
   Op zich is het essentieel dat er voor geen enkele deelnemer een barrière zou moeten bestaan om aan een burgerberaad deel te nemen. Kinderopvang, reiskostenvergoeding, en specifieke voorzieningen voor mensen met een beperking zijn dan ook beslist noodzakelijk. De vraag of bij elk burgerberaad altijd iedereen een deelnamevergoeding zou moeten krijgen, wordt in den lande verschillend beantwoord. Ook dat kunnen we in Westerveld per keer bekijken.
4. **Hoe waarborgen we transparantie tijdens en na het proces?** Welke stappen worden ondernomen om het proces transparant te houden? Moet het beraad openbaar

toegankelijk zijn, worden de vergaderingen gepubliceerd, en hoe worden de uitkomsten en adviezen gepresenteerd aan de raad en de inwoners?
Antwoord Progressief Westerveld:
De transparantie tijdens het proces is eveneens essentieel. Het mag nooit zo zijn, dat een uitkomst beïnvloed kan worden door zaken, die niet zichtbaar zijn. Dat zou ook het gezag van een burgerberaad volledig ondermijnen. Ook hierover zijn in den lande veel ervaringen opgedaan, waarvan kan worden geleerd. De uitkomsten en adviezen moeten zowel aan de raad als breder aan de bevolking worden gepresenteerd.

5. **Wat is de rol van de gemeenteraad?** Welke rol heeft de gemeenteraad bij het kiezen voor een burgerberaad? Welke rol heeft de gemeenteraad tijdens het burgerberaad? Hoe moet de raad omgaan met de aanbevelingen van het burgerberaad? Moet de raad zich vooraf committeren aan bepaalde uitkomsten, of blijft de uiteindelijke beslissing altijd bij de raad? Hoe wordt het besluitvormingsproces transparant voor de deelnemers en het publiek?
   Antwoord Progressief Westerveld:
   Het kiezen voor het inzetten van het instrument burgerberaad berust altijd bij de raad. De raad volgt daarvoor de inhoudelijke afwegingslijn (zie hierboven) als ook wordt de vraag beantwoord of er op dat moment financiële en ambtelijke capaciteit is en kan of moet worden vrijgemaakt. Dat staat voorop. Principieel-juridisch is het uiteindelijk altijd de raad die een beslissing neemt zonder last of ruggespraak. Maar (als gezegd bij het antwoord op vraag 4 in het vorige blok): je moet geen burgerberaad beleggen als je niet bereid bent als raad om je vergaand te committeren aan de antwoorden en adviezen, die daaruit komen. Naar onze opvatting moet de basishouding zijn: ja, we nemen het advies over, tenzij daartegen terdege gemotiveerde bezwaren zijn.